

банків: Навчальний посібник. - К.: Знання, КОО, 1996. – 120с. **4.** Про кредитування. Положення НБУ, затверджене Постановою правління НБУ від 26 вересня 1995р., №246. **5.** Дьомін О. Політика регіонального розвитку в умовах поглиблення ринкових реформ в Україні//Економіка України. – 2003. - №6. – С.10 **6.** Туркало Р.І., Шивоблок З.І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг. Навч.посібник, - К., «Слобожанщина», 1999. – 236 с. **7.** Экономическая энциклопедия / [гл.ред. Л.И. Абалкин]. - М.: ОАО «Экономика», 1999 – 1055 с **8.** Чорна М. В. Економічна політика підприємства в системі його загальної політики: [зб. наук. праць] / М. В. Чорна, Ю. Броннікова // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. – Вип.123. – Т.IV. – С. 1011-1015 **9.** Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. - СПб.: Питерком, 1999.- 416 с., с.27 **10.** Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України. Київ: КНЕУ, 2001, 636 с.

Надійшло до редколегії 13.01.2012

УДК 338.515

Л.С. ЛАРКА, к.е.н., доц. каф. ЕіМ, НТУ «ХПІ», Харків

О.І. ЧЕРНИШЕНКО, магістрант каф. ЕіМ, НТУ «ХПІ», Харків

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ СОБІВАР- ТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Розроблено алгоритм процесу планування собівартості продукції, встановлені причинно-наслідкові зв'язки між проблемами підприємства під час планування рівня собівартості продукції.

Разработан алгоритм процесса планирования себестоимости продукции, установленные причинно-наследственные связи между проблемами предприятия во время планирования уровня себестоимости продукции.

The algorithm of the cost price of production planning process is developed, relationships of reasons and consequences between enterprises problems at cost price of production planning process are installed.

Ключові слова: організація, прибуток, собівартість, планування, ефективність, витрати, підприємство.

Вступ

Планування собівартості продукції для підприємства є складовою частиною планування його господарської діяльності і включає систему техніко-економічних розрахунків, які відображають величину поточних витрат, що включаються до складу собівартості валової продукції, а також витрати усього промислового циклу за етапами управління. Метою планування собівартості продукції підприємства є виявлення можливостей її зниження. Собівартість продукції належить до числа найважливіших показників ро-

боти підприємства, вона характеризує ефективність всього процесу виробництва, оскільки в ній відображаються рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці, частка затрат на виробництво за окремими статтями та елементами і інші витрати на випуск продукції. Собівартість продукції використовується як показник для контролю за використанням ресурсів виробництва, визначення економічної ефективності організаційно-технічних заходів, встановлення цін на продукцію.

В сучасних умовах господарювання особливого значення набувають питання організації процесу планування собівартості продукції з урахуванням стратегічних планів підприємства. В науковій літературі з даної тематики досить повно досліджені такі аспекти планування собівартості, як виявлення резервів зменшення собівартості продукції [1], вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства на можливості оптимізації величини собівартості [2 - 4], а також організація контролінгу витрат [5]. В той же час недостатня увага приділена саме процесу організації планування собівартості продукції, виявленню основних проблем в цій сфері за ринкових умов.

Постановка задачі

Основною метою статті є розробка алгоритму процесу планування собівартості продукції на підприємствах, визначення причинно-наслідкових зв'язків між основними проблемами підприємства під час організації планування собівартості продукції.

Методологія

Для визначення основних стратегічних напрямків при плануванні собівартості продукції застосовано матричний метод аналізу, для визначення причинно-наслідкових зв'язків між основними проблемами підприємства в сфері планування собівартості продукції – метод логіко-змістовного моделювання, для розробки рекомендацій щодо удосконалення планування собівартості продукції – метод аналізу та синтезу.

Результати дослідження

Удосконалення планування собівартості продукції на підприємстві можна здійснювати в багатьох напрямках, зокрема:

- удосконалення стратегічних підходів до планування собівартості продукції;
- удосконалення організації процесу планування собівартості продукції;

– удосконалення вирішення проблем, що супроводжують планування собівартості продукції.

Для реалізації першого напрямку доцільно застосовувати метод SWOT-аналізу, що дозволяє скласти стратегічний баланс можливостей та погроз зовнішнього середовища підприємства та сильних і слабких сторін його внутрішнього середовища. При складанні SWOT-матриці, орієнтованої на оптимізацію процесу планування продукції, необхідно урахувати фактори, що впливають на величину собівартості продукції. Узагальнений вигляд розробленої SWOT-матриці наведено на рис. 1. Запропонований вигляд матриці дозволяє підвищити обґрунтованість цінової стратегії підприємства та, як наслідок, внести відповідні корективи в процес планування собівартості продукції. Вихідною інформацією для складання SWOT-матриці можуть виступати дані періодичних видань та внутрішня документація підприємства.

Удосконалення процесу планування собівартості продукції повинно відбуватися з урахуванням загальної стратегії розвитку підприємства, тому в статті запропоновано відповідний алгоритм (див. рис. 2).

Удосконалення вирішення проблем, що супроводжують процес планування собівартості продукції підприємства, пропонується здійснювати шляхом ранжирування проблем з позиції причинно-наслідкових зв'язків. Для цієї мети найбільш прийнятним є метод логіко-змістовного моделювання.

Для проведення ЛЗМ було відібрано такі найпоширеніші проблеми підприємств при плануванні собівартості продукції:

1. Слабке застосування концепції стратегічного управління.
2. Недостатня чисельність співробітників планово-економічного відділу (ПЕВ).
3. Недостатня кваліфікація співробітників ПЕВ.
4. Недостатня мотивація співробітників ПЕВ.
5. Складне фінансове становище підприємства.
6. Недостатнє фінансування ПЕВ.
7. Відсутність автоматизованого обліку центрів витрат на підприємстві.
8. Складності у пошуку інформації при плануванні собівартості продукції.
9. Слабкий контроль процесу планування собівартості продукції.

10. Недостатня увага до аналізу відхилень між плановим та фактичним рівнями собівартості продукції.

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
	<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень продуктивності праці; – оптимальна схема розташування обладнання за технологічним процесом; – комфортні умови праці; – застосування прогресивних форм оплати праці робітників 	<ul style="list-style-type: none"> – значна зношеність основних фондів підприємства; – нераціональне планування рівня запасів на підприємстві; – нестача оборотних коштів підприємства; – низький рівень автоматизації виробництва
Можливості (O)	SO-стратегія	WO-стратегія
<ul style="list-style-type: none"> – поява нових технологій виробництва продукції; – поява нових матеріалів-замінників, що використовуються при виробництві продукції; – збільшення пропозиції на ринку праці; – поява інвесторів; – вигідні пропозиції кредитування від банківських установ; – збільшення платоспроможного попиту на продукцію підприємства 	закріплення позицій на ринку за рахунок використання сильних сторін та можливостей середовища	використання можливостей для посилення слабких сторін мікросередовища
Погрози (T)	ST-стратегія	WT-стратегія
<ul style="list-style-type: none"> – зміна цін на матеріали, напівфабрикати, інструмент, паливо, енергію, які підприємство отримує від сторонніх підприємств; – зміна встановлених розмірів мінімальної заробітної плати та обов'язкових внесків до спеціальних фондів; – зміна тарифів на перевезення вантажів; – високий рівень інфляції 	використання сильних сторін мікросередовища уникнення погроз	використання захисної стратегії для лавірування між погрозами середовища та власними слабкими сторонами

Рис.1 – SWOT-матриця для планування собівартості продукції підприємства

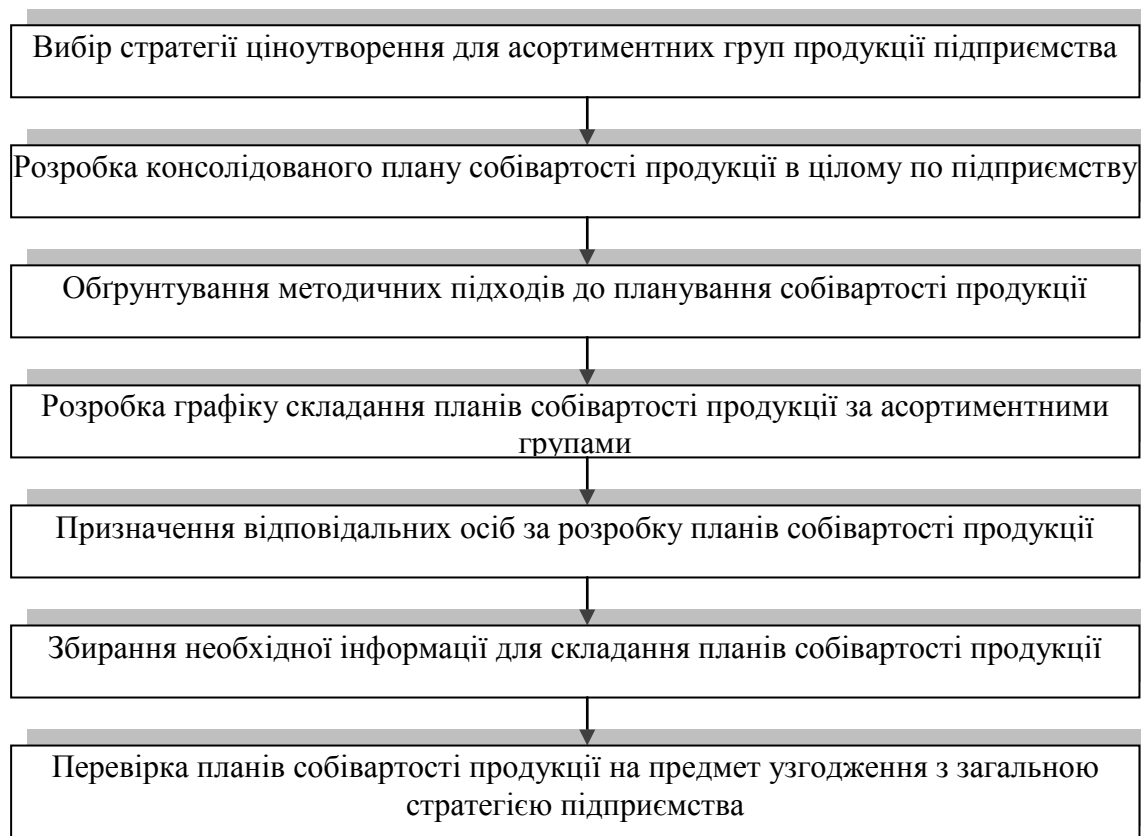

Рис. 2 – Алгоритм процесу планування собівартості продукції

Далі проводимо попарне зіставлення проблем на предмет виявлення причинно-наслідкових зв'язків (див. табл. 1).

Таблиця 1 – Результати попарного зіставлення проблем підприємства при плануванні собівартості продукції

№ п/п	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Сума
1	х	0	0	0	1	1	1	0	1	1	5
2	0	х	0	0	0	0	0	1	1	1	3
3	1	0	х	0	0	0	1	1	1	1	5
4	1	1	1	х	0	0	0	1	1	1	6
5	0	1	1	1	х	1	0	0	0	0	4
6	0	1	1	1	0	х	1	1	0	0	5
7	0	0	0	0	0	0	х	1	1	1	3
8	0	0	0	0	0	0	0	х	0	0	0
9	0	0	0	0	0	0	0	0	х	1	1
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	х	0

Граф причинно-наслідкових зв'язків підприємства за результатами попарного зіставлення наведено на рис. 3.

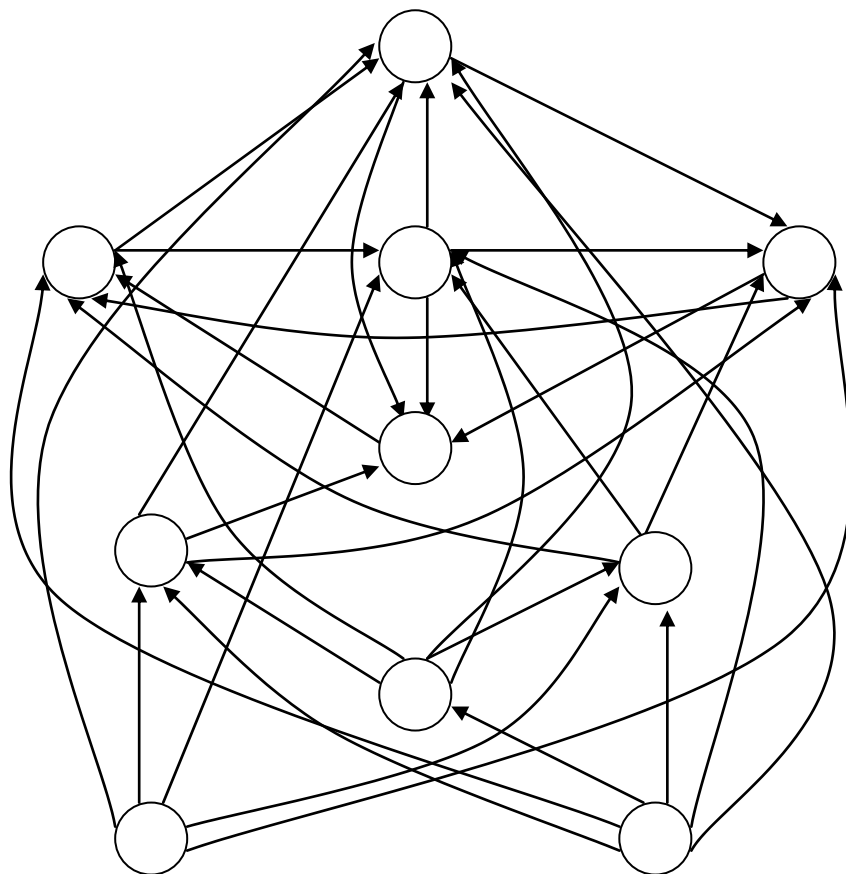

Рис. 3 – Граф причинно-наслідкових зв'язків

Висновки

Таким чином, удосконалення процесу планування собівартості продукції на підприємстві за сучасних ринкових умов неможливе без орієнтації на стратегічний розвиток підприємства. Застосування логіко-змістовного моделювання в цьому процесі дозволяє визначити пріоритети при вирішенні організаційних питань.

Список літератури: 1. *Іванова В.* Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / *В. Іванова.* – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 471 с. 2. *Сопко В., Завгородній В.* Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник / *В. Сопко, В. Завгородній.* – К. : КНЕУ, 2000. – 260 с. 3. *Організація і планування на підприємстві : навч. посіб. / Г. А. Семенов, В. К. Станчевський, М. О. Панкова.* – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 527 с. 4. *Пасічник В. Г.* Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / *В. Г. Пасічник, О. В. Акіліна* – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 255 с. 5. *Данилощина Н. Г.* Контроллінг как инструмент управления предприятием / *Н. Г. Данилощина.* – М. : Юнити, 2001. – 279 с.

Надійшло до редколегії 13.01.2012